

Luxemburg in cijfers

3

drielandpunten heeft Luxemburg, waarvan twee in rivieren.

3

officiële talen telt het land: Lëtzebuergesch, Frans en Duits.

7,52

m is de omtrek van de dikste boom van Luxemburg, een stuk minder dan die van de dikste ter wereld (ruim 44 m).

12,38

euro is het minimumloon per uur in Luxemburg, in Nederland is dat € 9,96.

35

procent van het Luxemburgse landoppervlak bestaat uit bos - in Nederland is dat ongeveer 13 procent.

39

km lang loopt de landsgrens van Luxemburg midden in de Moezel.

58

m autosnelweg ligt er per vierkante kilometer in Luxemburg, een dichtheid die ongeveer gelijk is aan die in Nederland.

60

kunstwerken staan er op de Kirchberg in Luxemburg-stad.

70

procent van de hoofdstedelingen is buitenlander, landelijk bedraagt dat percentage 46,7 procent.

135

bankmaatschappijen telt Luxemburg momenteel, in 2000 waren dat er nog 202.

352

met twee nullen ervoor kies je als je met het Groothertogdom wilt bellen.

1100

soldaten telt het Lëtzebuurger Arméi.

2586

km² groot is Luxemburg; slechts één land in de EU is nog kleiner: Malta.

8000

jaar oud is het oudste compleet bewaarde skelet dat in Luxemburg is gevonden.

122.273

Luxemburgers woonden er in 2021 in de hoofdstad.

200.000

pendelaars reizen doordeweeks het Groothertogdom in.

1
groothertogdom is er op de wereld: Luxemburg.

3

Wonen tussen betonnen paleizen – kunst op de Kirchberg

Domicilie van euro en eurocraten, van winkelen en culturele centra van glas, staal en beton, en overall fascinerende kunstwerken: het Kirchbergplateau ontloopt zich als speelplaats van gerenommeerde toparchitecten en uitstekende hedendaagse kunstenaars.

De 20 m hoge, van roestig staal gemaakte sculptuur **Exchange 1** van Richard Serra markeert op een rotonde de toegang tot de stad. In het Parc Klosegroendchen staan de indrukwekkende **Coquille 2**, een granieten schaal van Bertrand Ney, en **L'Arbre à rêves 3** van Paul Majerus, in het park van de Banque Générale du Luxembourg de witte beeldengroep **Elément d'architecture contorsionniste IV 4** van Jean Dubuffet. Voor de Deka Bank verrijst de in een grijs pak gestoken **Langer Banker 5** van het Berlijnse kunstenaarscollectief Inges Idee – met schoenmaat 961. Een kleurrijk beeld is Giovanni Teconi's **Grande Fleur qui marche 6**, een soort bloem op twee benen.

Wolk en schelpen

De sculptuur **Sarreguemines 7** is door Frank Stella opgedragen aan de Luxemburgse staalarbeiders. De 'wolk van schroot' zou volgens de kunstenaar zelf geïnspireerd zijn op de rook van zijn sigaar. Voor de ingang van de met kegelvormig glaswerk bekroonde Deutsche Bank staat de riviergod **Clitunno 8** van Markus Lüpertz en de foyer wordt gedomineerd door de indrukwekkende, 9 m hoge en 5 ton zware **Delphi heliotrop** van A.R. Penck.

Langs een **sculptuur zonder titel 9** van Ulrich Rückriem kom je in het Parc Central. Een heuvel met de **Branche à rêves 10** van Paul Majerus biedt een mooi uitzicht op het park en het **Coque 11**, een sport- en cultuurcomplex met een opvallende dakconstructie in de vorm van reusachtige schelpen. Langs de **Kyosk 12**, een geraffineerd

vormgegeven blok beton van Polaris Architects kom je bij de **Philharmonie 13** (Christian de Portzamparc), waarvan de sierlijke, gebogen architectuur een mooi tegenwicht vormt tegen de hoekige, torenachtige flats die aan weerszijden van het eind van de 'Rode Brug' staan.

Glas en dikke muren

De hedendaagse architectuur van het **Musée d'Art Moderne Grand-Duc Jean 14** (MUDAM) versmelt met die van het Fort Thüngen uit 1732. Het avant-gardistische ontwerp is van de hand van toparchitect leoh Ming Pei, die ook de piramide van het Louvre in Parijs heeft ontworpen. Een wandeling door het Dräi Eechelen-park voert langs imposante sculpturen. De machtige kruittorens **Trois Glands** (drie eikels), overblijfselen van het Fort Thüngen, vormen de omlijsting van het **Musée Dräi Eechelen 15**. Hier draait alles om de vestingbouw, waarbij Luxemburg, het 'Gibraltar van het Noorden', centraal staat.

Een stoel, maar dan wel voor een reus

Andere kunstwerken op deze route zijn **Stuhl 16** van Magdalena Jetelová, **Kopf 17** van Jeannot Bewing, **Non violence 18** van Carl F. Reuterswärd (het origineel van dit beeld, een revolver met een knoop in de loop, staat voor het gebouw van de Verenigde Naties in New York) en Marta Pans **'Trois Îles' 19**, driehoekige eilandjes van roestvrij staal in een kunstmatig meer. Een stukje verderop staat **L'Africaine 20** van Lucien Wercolliers, met prachtige gladdere rondingen.

INFO EN OPENINGSTIJDEN

Te voet is deze route te lang en voor de auto ongeschikt; je kunt het best de fiets nemen (verhuur ► blz. 36). Beginpunt is de P+R aan het eind van Avenue J. F. Kennedy.

Musée d'Art Moderne Grand-Duc Jean 14: 3, Park Dräi Eechelen, mudam.lu, wo. 10-21 (café tot 22), do.-ma., feestdagen 10-18 uur, € 8, met korting € 5 (wo. 18-23 uur toegang gratis).

Musée Dräi Eechelen 15: 5, Park Dräi Eechelen, www.m3e.public.lu, di.-zo. 10-18, wo. tot 20 uur, vaste collectie gratis, wisseltonstellingen € 7, gezinnen € 10 (2 volw. en kinderen), studenten en bezoekers tot 26 jaar gratis.

ETEN EN DRINKEN

Bij **Ela 1** 37, Av. J. F. Kennedy, ela.lu) worden lekkere Griekse gerechten geserveerd.

Kijkje in het MUDAM.

Uitneembare kaart: kaart 2, C-E 1/2 | het best met de fiets

6

Achter elke bocht een kasteel – 'dal van de zeven kastelen'

In het mooie dal van de Eisch, op een steenworp afstand van de hoofdstad, staan zeven burchten en kastelen te midden van weiden en bossen. Ook graaf Siegfried, de grondlegger van Luxemburg, zou hier ooit een residentie hebben gehad.

Van de **Grevenburg 1** in **Koerich** is weliswaar niet meer over dan een ruïne, maar aan de overblijfselen is te zien dat het ooit een imposante vesting is geweest, waarvan de grachten bij gevaar met water konden worden gevuld. Wirich I liet de waterburcht vermoedelijk bouwen op de ruïne van een kasteel waar graaf Siegfried zou hebben gewoond.

Stenen koppen

De dorpsfontein van **Septfontaines** wordt door zeven bronnen gevoed. Het **kasteel 2** op de rots bij het dorp is niet toegankelijk voor bezoekers, maar je kunt wel de middeleeuwse **dorpskerk** bekijken. De stenen koppen in de buitenmuren geven aan dat de kerk in die tijd asielrecht had. De sluitstenen van de gewelven binnen zijn met kleurrijke wapens versierd. Een met levensgrote figuren verbeelde graflegging van Jezus is de laatste van een reeks van zeven verweerde statien die ooit bij een kluzenaarschut stonden, maar nu rond de kerk staan. Een wandeling door het dorp voert naar de **Gessebréck**, een schilderachtige stenen boogbrug over de Eisch uit 1760.

Het kasteel dat te klein was

Boven **Ansembourg** troont de gelijknamige 12e-eeuwse **burcht 3**. De 17e-eeuwse eigenaar Thomas Bidart II, een ijzersmelter, vond dat hij wat te krap behuist was en liet daarom aan de voet van de burcht een groot **kasteel 4** bouwen. Uiteindelijk raakte de burcht in verval, maar zelfs de ruïne was nog zo indrukwekkend dat Victor

Hugo er een tekening van maakte. De gerestaureerde ridderburcht en het kasteel kunnen niet worden bezichtigd, maar de binnenplaats en de prachtige tuin met barokke beelden en een doolhof zijn wel toegankelijk (dag. 10-18.30 uur).

Pekneuzen en peperbussen

Van de middeleeuwse **burcht Hollenfels 5**, die ooit over het dal waakte, zijn alleen de donjon uit 1380 en een ronde toren overgebleven. Boven is rondom de toren een stenen weergang aangebracht. Door de openingen – pekneuzen – kon kokendhete pek op aanvallers worden gegoten. In het dal van de Mamer priemt de verdedigingstoren van **burcht Schoenfels 6** de hemel in. Vier ronde hoektorens – ook wel peperbussen genoemd – en markante trapgevels markeren de imposante resten van de in 1690 in de as gelegde vesting.

Uivormig

Kasteel Mersch 7 (12e eeuw), omringd door een brede gracht, doet tegenwoordig dienst als stadhuis. Ertegenover staat de kerktoren van de gesloopte Sint-Michaëlkerk met zijn opvallende uivormige dak. Dat de toren er nog staat, zou te danken zijn aan Anna Paulowna, de Russische echtgenote van de Nederlandse koning en groothertog Willem II. Zij zou hebben aangedrongen op het behoud van de kerktoren, omdat het koepeldak herinneringen oproep aan de kerken in haar geboorteland.

De paden op, de lanen in ...

ETEN EN DRINKEN

Pizzeria Il Trio 1:
3, rue du Château,
Hollenfels, wo.-zo.
12-14, 18-23, di. 18-23
uur, dagmenu € 9,50.
Italiaans restaurantje,
vlak bij het kasteel.

Uitneembare kaart: C 8-D 7